

ОБҐРУНТУВАННЯ К. УШИНСЬКИМ ПРОГРЕСИВНИХ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ІДЕЙ ЗАРУБІЖНИХ ПЕДАГОГІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ

Письмо педагогічно-літературне. – Львов, 1880. – Ч. 1.

27. Учитель // Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1999. – Т. 9: Перевид. В Україні. – С. 3473.

28. Учитель і громада // Учитель. Письмо для народних учителів. – Львов, 1869. – Ч. 1, 28.

29. Церковний братства и учител[і] народны // Учитель. Письмо посвящене справамъ школь народныхъ, господарству, промыслу, торговле и пр. – Львов, 1870. – Ч. 20.

30. Школа может и должна старатися о здоровіе молодежи // Учитель. Письмо посвящене справамъ школь народныхъ, господарству, промыслу, торговле и пр. – Львов, 1870. – Ч. 5, 6.

31. Я.Е. Якимъ бы повиненъ быти народный учитель въ нашом кра[і] // Учитель. Письмо для народныхъ учителів. – Львов, 1869. – Ч. 1, 2, 3.

32. Якъ въ короткомъ часъ выобразовати народъ? // Школа: Прилога до "Письма до Громади. – Львов, 1865. – Ч. 3.

Стаття надійшла до редакції 16.12.2010

УДК 371.4.09(477) "ХІХ"

Ольга Сеньків, аспірантка кафедри загальної педагогіки та дошкільного виховання
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ОБҐРУНТУВАННЯ К. УШИНСЬКИМ ПРОГРЕСИВНИХ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ІДЕЙ ЗАРУБІЖНИХ ПЕДАГОГІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ

У статті доведено, що світогляд К. Ушинського формувався під впливом прогресивних ідей зарубіжних педагогів, зокрема німецьких, англійських, французьких. Автор обґрунтовує, що вивчення зарубіжного досвіду дало право вченому стати одним із перших дослідників зарубіжної системи освіти, серцевиною якої стала національна ідея.

Ключові слова: науково-педагогічна спадщина, зарубіжний педагогічний досвід, принцип народності, національне шкільництво.

Лит. П.

Olga Senkiv

BACKGROUND K. USHINSKOGO PROGRESSIVE SOCIAL AND POLITICAL IDEAS OF FOREIGN TEACHER OF SECOND HALF CENTURY

It is shown that cognition K. Ushyns' koho shaped by the progressive ideas of foreign teachers, including German, English, French. The author concludes that the study of foreign experience has given scientist the right to become one of the first researchers in foreign systems of education, which became the core of the national idea.

Key words: scientific and educational heritage, foreign teaching experience, the principle of nationality, national school.

Постановка проблеми. Реформування системи освіти України на сучасному етапі потребує творчого вивчення передового зарубіжного досвіду. У зв'язку з цим актуальним є узагальнення впливу прогресивних ідей зарубіжних педагогів на творчу спадщину К. Ушинського. Постановка цієї проблеми не втрачає актуальності і на сьогоднішній день.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зарубіжний педагогічний досвід у спадщині К. Ушинського знаходиться у центрі уваги дослідників: Б. Вульфсона, В. Вихрущ, З. Малькова, А. Сбруєва, М. Ваховського та інших. Саме вони довели, що вченого по праву можна вважати основоположником систематичних порівняльних педагогічних і методичних досліджень. Він стояв біля витоків порівняльної педагогіки як науки на вітчизняному ґрунті, оскільки К. Ушинський не

лише першим здійснював ґрунтовні компаративні дослідження, але вперше порушив і вирішив проблему запозичення зарубіжного педагогічного досвіду. Заслугують на увагу праці Ю. Корнейко, у яких висвітлено внесок К. Ушинського у вивчення зарубіжного педагогічного досвіду з точки зору його практичної цінності та доцільності використання окремих ідей і практичних доробок у сучасних умовах. Аналіз вітчизняних науково-педагогічних праць та дисертацій показує, що глибоке та об'єктивне вивчення проблеми лише розпочинається.

Виклад основного матеріалу. Науково-педагогічний доробок К. Ушинського, його світогляд формувався на базі кращих передових ідей зарубіжних та вітчизняних педагогів середини ХІХ століття. Саме в цей період поглиблювалися та поширювалися інтеграційні процеси: йшов

ОБҐРУНТУВАННЯ К. УШИНСЬКИМ ПРОГРЕСИВНИХ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ІДЕЙ ЗАРУБІЖНИХ ПЕДАГОГІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ

інтенсивний обмін гуманістично-демократичними традиціями та інноваційними надбаннями народної і академічної педагогіки, серцевиною яких стала національна ідея, а відтак і філософія національної школи як мети та суспільно-державної практики. Звичайно, не оминув цей процес і тодішню Російську імперію, зросла зацікавленість творчістю зарубіжних учених у галузі педагогіки та психології.

Творчі здобутки іноземних учених суттєво змінили ставлення вітчизняних педагогів до педагогічної теорії, спонукали до пошуку ефективних шляхів організації навчання та виховання, до створення власних підручників, які певною мірою розв'язували питання професійної підготовки майбутніх учителів для національної школи. Хоча вже були опубліковані праці Й. Песталоцці, Я. Коменського, А. Дістервега, однак ставлення до зарубіжного педагогічного досвіду не було однозначним. З одного боку, одні цілком схвально ставились до іноземного педагогічного досвіду, з другого – інші категорично заперечували його користь. Важливо відзначити, що спільним для обох напрямів було небажання ґрунтовно вивчати, творчо осмислювати систему організації навчання та виховання в зарубіжній школі [7].

У ХІХ столітті виникла потреба в розвитку спеціальної галузі педагогіки – порівняльної. Її основоположником в Україні по праву можна вважати К. Ушинського, який став одним із перших дослідників зарубіжної освіти та започаткував її систематичне вивчення. У 50-х роках ХІХ століття педагог перекладав для вітчизняних журналів матеріали закордонної педагогічної преси, а в 60-х роках здійснив вимушену “педагогічну мандрівку” до Західної Європи.

Учений став першим, хто показав приклад аналізу й конструктивної оцінки зарубіжного педагогічного досвіду, виходячи з позицій, що наукове педагогічне знання, здобуте у різних країнах, може бути ефективно використане вітчизняною педагогікою. Дослідження вченим зарубіжного педагогічного досвіду сприяв і той факт, що К. Ушинський, будучи у тривалому відрядженні за кордоном, мав змогу в реальних умовах вивчати та аналізувати педагогічний досвід зарубіжних країн і відповідно отримувати об'єктивні враження від аналізу педагогічного досвіду цих країн та накреслити шляхи конструктивного його використання у специфічних умовах розвитку національного шкільництва.

Дослідник Ю. Корнейко стверджує, що “всі порівняльно-педагогічні дослідження К. Ушинського відрізняються комплексним характером (аналіз

на структурному, регіональному і генетичному рівнях)” [6, 96]. Водночас зауважуємо, що порівняльно-педагогічні дослідження вченого стали лише основою формування власної педагогічної теорії і концепції.

У дослідженні зарубіжних педагогічних учень К. Ушинським можна виокремити три періоди. Перший з них припадає на початковий період його педагогічної діяльності, коли молодий учений знайомиться із педагогічними течіями і розкриває своє бачення системи освіти та виховання у країнах Європи та Америки. Переосмислення закордонних педагогічних систем послужило ґрунтом для написання таких праць як: “Про народність у громадському вихованні”, “Про користь педагогічної літератури”, “Шкільні реформи в Північній Америці”, “Внутрішній устрій північноамериканських шкіл”, “Три елементи школи”, “Про засоби поширення освіти через грамотність” [9, 10].

Другий період припадає на час призначення К. Ушинського редактором “Журналу Міністерства народної освіти”. Під час півторарічного редагування вченим цього журналу було опубліковано 27 статей, присвячених вивченню зарубіжного педагогічного досвіду. Статті висвітлювали матеріали стосовно організації навчання у Німеччині, Англії, Франції, особливо вивчалось початкова освіта. В журналі, зокрема публікується книга А. Дістервега “Початки дитячого шкільного учіння”. Пізніше сам педагог подав методичні поради стосовно організації початкового навчання, видавши книги “Дитячий світ” та “Рідне слово” [6, 98].

Третій період пов'язаний із відрядженням за кордон у 1862 р. Плодом цього етапу стало розроблення теорії початкового навчання та створення антропологічної праці “Людина як предмет виховання”. А також статті і матеріали: “Педагогічна подорож по Швейцарії”, “Одна з темних сторін німецького виховання”, звіт про закордонне відрядження [6, 98 – 99].

У полізорукласика знаходилися праці: Й. Гербарта, Ф. Бенеке, А. Дістервега. На його думку, у підручниках з педагогіки, написаних Й. Гербартом та Ф. Бенеке, спостерігається зіткнення психологічної теорії з педагогічною дійсністю, бо вони залишили поза увагою фізіологічні аспекти, нерозривно пов'язані із психічними явищами. З цього приводу К. Ушинський підкреслює: “В педагогіках, написаних психологами, як от в педагогіках Гербарта та Бенеке, ми часто з разючою ясністю можемо спостерігати це зіткнення психологічної теорії з педагогічною дійсністю” [9, 211].

ОБҐРУНТУВАННЯ К. УШИНСЬКИМ ПРОГРЕСИВНИХ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ІДЕЙ ЗАРУБІЖНИХ ПЕДАГОГІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ

У передмові до роботи “Людина як предмет виховання” К. Ушинський, посилаючись на Ф. Бенекє і полемізуючи з ним, обґрунтовує необхідність педагогічної теорії, розкриває її відмінності у порівнянні з мистецтвом виховання. Також учений дорікає Й. Гербартові за його “нешасне прагнення все пояснювати”, зокрема ретельно підводити всі явища одне до одного, щоб довести відсутність суперечностей. Саме тому Й. Гербарт не зумів досягти того рівня узагальнення, коли досліднику відкриваються закономірності досліджуваних процесів.

Продовжуючи аналіз зарубіжних підручників, класик писав: “Правда також, педагогіка Карла Шмідта спирається і на фізіологію, і на психологію, і ще більше на першу, ніж на останню; але в цьому прекрасному творі дано такий розгул німецькій ученій мрійності, що в ньому менше фактів, ніж поетичних захоплень найрізноманітнішими надіями, викликаними наукою, але такими, які ніяк ще не здійснені” [9, 212]. К. Ушинський ставиться неохвально до того, що К. Шмідт обґрунтовував необхідність ґрунтовнішого навчання та виховання для чоловіків ніж для жінок. З цього приводу зазначає: “безглузді фрази з приводу жіночого виховання характерні не тільки для К. Шмідта. Німецькі педагоги, здається, усвідомлюють, що не праві перед своєю жінкою” [9, 186].

Класик наголошував, що К. Шмідт недооцінював значення “по-сучасному освіченої жінки”. І разом з тим стверджував: “Ось якби К. Шмідт поглянув з цієї народної й історичної точки зору на значення жінки, то, звичайно, дійшов би інших висновків. Якби він побачив у жінці єдиного провідника успіхів науки та цивілізації у звичай та життя суспільства, то не обмежив би її навчання й освіти азбукою науки та облудними блискітками цивілізації” [9, 190].

Водночас педагог застерігав від “мавпування”, тобто сліпого механічного перенесення ідей іншого народу. Оскільки, штучне запозичення окремих методик з однієї національної освітньо-виховної системи в іншу неминуче приводить до негативних наслідків. “Читаючи західні педагогічні твори, спостерігаючи навчальні заклади освічених країн Європи, – пише К. Ушинський, – ми хотіли б бачити все те саме у себе; засвоюємо ті чи інші виховні джерела заходу і під впливом їх прагнемо змінити й сформувати нашу народну освіту” [9, 147].

Вчений зауважував, що кожен народ має йти своїм шляхом, оскільки спільної системи виховання для всіх народів не існує не лише на практиці, а й у теорії. Ця ідея проходила стержнем через його педагогічну систему. Педагог писав: “виховні ідеї кожного народу, – перейняті

національністю більше, ніж будь-що інше, перейняті до такої міри, що неможливо подумати перенести їх на чужий ґрунт, і не дивувалися б тоді, чому, переносячи ці ідеї до нас, ми переносимо тільки їх мертву форму, їх знеживлений труп, а не їх живий і оживлюючий зміст” [9, 147 – 148].

У 60 – 70-х роках ХІХ ст. набули поширення “дитячі садки” Ф. Фребеля, які були поширені у Німеччині та в інших західних країнах Європи. Важливим завданням, яке Ф. Фребель ставив перед школою вихователю завдання – вивчення психофізіологічних засад розвитку дитини, оволодіння засобами впливу на неї, методами керівництва її розвитком, зокрема способами використання дидактичного матеріалу тощо. За твердженням дослідника А. Жєравіна, пальму першості і глибину критики “фребєлізму” деякі дослідники віддавали К. Ушинському [11].

Аналіз практично-творчої спадщини Ф. Фребеля класик здійснив у спеціальному розділі “Дитячі садки” у “Звіті відрядженого для огляду закордонних жіночих навчальних закладів колезького радника К. Ушинського”. Вчений пише, що “безсумнівна заслуга Фребеля полягає в тому, що він перший звернув увагу на розвиток дітей молодшого віку, на їх характер, прагнення, нахили й глянув на дитяче життя, як на життя відносно повне і законні потреби якого повинні задовольняти дорослі” [5, 193 – 194].

Проте К. Ушинський критикував “фребєлівські” дитячі садки за формалізм, відірваність від життя, але разом з тим ставив вимогу “відкривати дитячі садки якомога ширше”, аби будувати виховний процес на національних засадах, забезпечуючи його вітчизняними кадрами. На відміну від Ф. Фребеля та його послідовників, класик виступав проти зайвого втручання вихователя у дитячу гру. Він застерігає: “Гра тому і є грою, що вона самостійна для дитини; а через будь-яке втручання дорослого в гру позбавляє її дійсності, формуючої сили” [5, 187].

Вчений обґрунтовував важливе значення гри у розвитку особистості: вихователь має доставляти матеріал для гри, піклуватися про те, щоб він сприяв виконанню поставлених завдань; час для ігор дитсадку повинен відповідати віку дитини: чим вона менша, то тим більше часу має проводити в іграх. Водночас у дошкільному віці треба, щоб малюк ніколи не пересичувався грою і при потребі міг легко її перервати. Дошкільнята також мають працювати. “Дитина, яка працює, – зазначає К. Ушинський у праці “Людині як предмет виховання”, – так, якщо тільки праця відповідає її силам і нахилам, сама показує, що їй

ОБҐРУНТУВАННЯ К. УШИНСЬКИМ ПРОГРЕСИВНИХ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ІДЕЙ ЗАРУБІЖНИХ ПЕДАГОГІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ

потрібно. Щодо цього ідея Ф. Фребеля – справді велика ідея виховання” [9, 404].

Вчений-педагог рекомендував широко використовувати у виховній роботі з дітьми дошкільного віку народні ігри. І наголошує, що Ф. Фребелю потрібно було використати їх як “могутній виховний засіб”. У цьому педагог вбачає перспективу педагогіки. Саме цю ідею брали на озброєння передові вітчизняні діячі дошкільного виховання.

Ознайомлення із фребелівськими садками змусило вченого порушити проблему підготовки кваліфікованих кадрів для “дитячих садівниць”. Оскільки робота в дитячих садках потребує глибокого вишколу, а то й таланту, який трапляється рідко” [9, 404]. Вчений вбачав користь застосування фребелівських ігор передусім для домашнього виховання. Адже, більшість матерів, на думку К. Ушинського, не знають чим розважити своїх дітей, а нудьга – “найміцніша отрута для дитячої душі”.

Близькі йому були погляди А. Дістервега. К. Ушинський був одним із перших вітчизняних педагогів, хто глибоко усвідомив, що навчання і виховання є ефективними лише тоді, коли вони втілюють у собі національну ідею. Цю проблему він глибоко вивчав у провідних європейських педагогів Англії, Франції та Німеччини. Обоє вчених, захищаючи національні інтереси своїх народів, закликали поважати інші народи, вивчати їх надбання, обстоювали основні положення систематичності, доступності, наочності, провідної ролі вчителя, активності та свідомості учнів.

Сутність принципу народності у творях К. Ушинського перекликаються з педагогічними поглядами А. Дістервега, який вважав, що основні риси національного виховання впливають із життя народу. Цю проблему він детально досліджував у праці “Німецьке національне виховання та принцип германського життя” [2].

Проаналізувавши вирішальні фактори, які визначили історичну самосвідомість народу в часи середньовіччя та реформації, А. Дістервег поєднав їх в одне поняття – “принцип індивідуальної свободи” [3, 52]. Він боровся за національну та державну єдність Німеччини, розуміючи патріотизм як постійно активне заступництво за свою націю, весь народ.

Надзвичайно велику увагу обидва педагоги приділяли особистості вчителя. К. Ушинський був переконаний, що його авторитет відіграє визначальну роль у формуванні особистості учня, тому виступав проти розподілу функцій вихователя і викладача. Він висував такі вимоги

до вчителя: любов до своєї професії, оволодіння педагогічною майстерністю і тактом, високий рівень освіченості [8, 36].

Будучи незадоволеним системою підготовки вчителів у царській Росії, він розробив “Проект учительської семінарії”, за яким у 1869 р. в Україні було відкрито Коростишівську учительську семінарію. К. Ушинський вболівав за створення таких педагогічних факультетів, де б готували не тільки вчителів середньої школи, а й викладачів педагогіки. Саме своїми педагогічними творами він змусив суспільство привернути увагу до цих проблем, звернути увагу на питання освіти і виховання не тільки фахівців, а й різних верств населення, громадських і культурних діячів.

Для підготовки учителів К. Ушинський пропонував створювати вчительські семінарії, а для вчителів середніх шкіл – педагогічні факультети при університетах. Вчительська семінарія мала би забезпечувати учнів широким колом загальноосвітніх знань. У навчальний план педагог включав рідну мову, літературу, арифметику, географію, історію, природознавство, співи, музику. Разом з тим рекомендував знайомити семінаристів з основами агрономії і медицини, які, на думку вченого, їм знадобляться в майбутній роботі серед сільського населення. Важливе місце у навчальному курсі семінарії вчений відводив вивченню педагогіки і методики початкового навчання та психології. Він вважав, що семінарія повинна бути закритим навчальним закладом, бо це створює сприятливі умови для фахового вишколу. Семінарія має формувати творчі особистості, здатні до постійного удосконалення [10, 31 – 32].

А. Дістервег також надавав великого значення професії вчителя для реалізації завдань педагогічної теорії та практики. Він був переконаний, що педагог має мати професійні якості, займати активну громадську позицію. Розуміючи вагому суспільну роль учителя, німецький педагог вбачав суттєвим елементом його самосвідомості гордість за свою професію; об’єктивне, неупереджене ставлення до учнів і батьків; постійне самовдосконалення; прагнення іти в ногу з життям; національну гордість. Серед основних вимог до вчителя у А. Дістервег виділяв: “Постійна потреба пізнання, вдосконалення, що має наслідком перманентну самоосвіту і самовиховання. “Вчитель лише до тих пір здатний виховувати і навчати, доки сам працює над своїм вихованням і освітою” [2, 196]. Водночас він стверджував: “Лише людина рішуча, енергійна, з твердим характером, яка знає, що вона хоче і які

ОБҐРУНТУВАННЯ К. УШИНСЬКИМ ПРОГРЕСИВНИХ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ІДЕЙ ЗАРУБІЖНИХ ПЕДАГОГІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ

засоби ведуть до виконання її волі – тільки така людина може виховувати рішучих, енергійних, сильних характером людей” [3, 197]. Викладаючи свої погляди на зміст семінарської освіти, вважав необхідним включення в навчальний план загальної педагогіки, дидактики та методики навчання – як важливих, проте самостійних складових педагогічної науки.

К. Ушинський вивчав зарубіжну школу не тільки по книгах, а й шляхом відвідування навчальних закладів за кордоном. Відтак безпосередньо узагальнив досвід їх роботи. Прикладом може служити школа для дівчат (Einwohner-Mädchenschule) під керівництвом Фреліха у Швейцарії. Він обрав цю школу, бо вона “є в одному стрункому організмі всією системою швейцарських шкіл” [10, 105].

Критичне вивчення змісту навчання в школах Швейцарії дало К. Ушинському можливість окреслити коло знань для рідної школи. Усі свої враження вчений відобразив в “Педагогічній подорожі по Швейцарії”, де він дає опис та аналіз чотирьох ступеневої школи Фреліха. Педагога зацікавила “малолітня школа”, яка була цілковито відсутня у системі навчання Російської імперії. Він писав: “У нас немає малолітніх шкіл, підвідомчих міністерству народної освіти, і діти семи років вступають відразу в народну школу” [9, 105]. Увагу педагога привернуло те, що у малолітній школі діти “граючись, розвиваються, вчатьсь”. Навчання в них проводилось рідною мовою дітей. Це було цілковитою протилежністю до освітньої політики міністерства народної освіти Російської імперії, де українських дітей “починають у школі з першого дня ламати на великоруський лад... Така школа з першого ж дня, і дуже непривітно, нагадає дитині, що вона не дома і, безперечно, здасться їй буюю” [10, 100].

Принцип народності навчання проходить майже через більшість педагогічних творів вченого. Ознайомившись із викладанням у елементарній школі Фреліха, К. Ушинський виокремив кілька положень “хорошого викладання”. Педагог вважав, що все навчання має відбуватись в класі “не тільки в присутності вчителя, а й разом з учителем” без будь-яких домашніх уроків та завдань. По-друге, “постійно треба повторювати старе, додаючи нове при кожному повторенні, так щоб нове неодмінно будувалось на старому”. По-третє, вчений вважав доцільним зменшити “річні завдання в молодших класах і поступове збільшення їх у старших”. По-четверте, “при кожному річному екзамені слід запитувати усе пройдене в попередніх класах”. По-п’яте, вчений виступав за те, щоб зробити щонайменшим щоденний урок [10, 108].

Ознайомившись із швейцарськими освітніми законами та відвідавши Einwohner-Mädchenschule під керівництвом Фреліха, К. Ушинський обґрунтовував необхідність заснування спеціальних учительських інститутів чи семінарій. Він писав: “Насамперед і найбільше нам потрібні хороші вчителі й учительки, так, які були б спеціально підготовлені до своєї справи” [10, 93]. При цьому наполягав, що “уряд повинен докласти всіх зусиль, щоб викликати приватну діяльність у цьому відношенні”. Позаяк, урядові вчительські інститути можуть бути засновані лише за одним планом, а це не гарантує їх вдалості “у всіх відношеннях” [10, 94]. Уряд, за переконаннями педагога, повинен частково фінансово підтримати такі навчальні заклади, які він спостерігав у Швейцарії.

К. Ушинський прийшов до висновку, що “будь-який приватний навчальний заклад, який готує щороку у себе певну кількість класних учителів та вчительок, що склали екзамен в установленій для цього комісії... має право на певну підтримку коштами уряду” [9, 94]. Однією із причин заснування учительських інститутів, у свій час, він вважав можливість використання їх як засобу “виправити нашу школу”, бо “з хорошої школи вже значно легше виходять хороші викладачі” [10, 113].

Висновки. Таким чином, К. Ушинський був прибічником творчого використання зарубіжного досвіду. Він застерігав від його механічного запозичення та перенесення однієї національної освітньо-виховної системи в іншу. Вчений зауважував, що кожен народ має йти своїм шляхом, оскільки спільної системи виховання для всіх народів не існує не лише на практиці, а й у теорії.

1. Вихруц, В. Досвід зарубіжної школи у дидактиці К.Д. Ушинського / Вихруц В. // Шлях освіти. – 2000. – № 1. – С. 42 – 46.

2. Дистервег А.К. Вопросы об эмансипации учителей. / Дистервег А. / Хрестоматия по истории педагогики. – Т. II. – М., 1940. – 416 с.

3. Дистервег А. Пособие к образованию немецких учителей. Избранные педагогические сочинение. / Дистервег А. – М., 1956. – 375 с.

4. Довбня В. Костянтин Ушинський як фундатор філософсько-освітньої думки України / Довбня В. // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. – Вип. 56. – Серія: Педагогічні науки. – Чернігів, 2008. – С. 8 – 16.

5. Історія дошкільної педагогіки: Хрестоматія / Упор. Борисова З., Смаль В. – 2-е вид., доп. – К.: Вища школа, 1990. – 423 с.

6. Корнейко Ю. Антропологічний підхід у порівняльно-педагогічних дослідженнях К. Ушинського

ПОЛІТЕХНІЗМ У СВІТЛІ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ 30-Х РОКІВ ХХ СТ.

/Корнейко Ю. // Гуманізація навчально-виховного процесу. Випуск XXX. – Слов'янськ, 2006. – С. 94 – 99.

7. Корнейко Ю. Висвітлення зарубіжного педагогічного досвіду в творчій спадщині К.Д. Ушинського: Автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди Х., 2007. – 22 с.

8. Луцик Д. Літопис педагогічної думки в Україні

/ Луцик Д., Логвиненко Т. – Дрогобич: Відродження, 2000. – 160 с.

9. Ушинський К. Вибрані педагогічні твори у 2-х томах: т.1. / Ушинський К.К., 1983. – 488 с.

10. Ушинський К. Вибрані педагогічні твори у 2-х томах: т.2. / Ушинський К.К., 1983. – 359 с.

11. <http://violin.tsu.ru/webdesign/tsu/Library.nsf/designobjects/vestnik268/file/Jeravina14.pdf>

Стаття надійшла до редакції 27.10.2010

УДК 373.2(477)“20”

Світлана Лозинська, педагогічний коледж Львівського національного університету імені Івана Франка

ПОЛІТЕХНІЗМ У СВІТЛІ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ 30-Х РОКІВ ХХ СТ.

Статтю присвячено аналізу проблеми розвитку політехнічного виховання як галузі трудового виховання, дітей дошкільного віку у 30-х роках ХХ століття, його впливу на формування теорії трудового виховання в Україні.

Ключові слова: суспільне дошкільне виховання, трудове виховання дітей дошкільного віку, політехнізація, політехнічне виховання, політехнічна освіта.

Лім. 19.

Svetlana Lozinska

POLITEHNIZM IN THE LIGHT OF PRESCHOOL EDUCATION 30-XX CENTURY

This article deals with problems of polytechnic education as a field of labor education, preschool children in 30 years of the twentieth century, his influence on the theory of labor education in Ukraine.

Key words: public preschool education, labor education of preschool children polytechnization, polytechnic education, polytechnic education.

Актуальність дослідження. Зміст освіти на всіх етапах розвитку суспільства зазнавав якісних змін під впливом різноманітних чинників: соціально-економічних, політичних відносин, рівня розвитку виробництва, мети та завдань виховання. Завдання освіти повинні відповідати соціальному замовленню суспільства, тому пошук оптимальної системи знань, умінь та навичок, якими має оволодіти підрастаюче покоління є предметом дослідження сьогодні та включає в себе аналіз спадщини минулого.

На початку 30-х років стрімко розвивалось суспільне дошкільне виховання, було активізоване проведення індустріалізації та колективізації народного та сільського господарства. Створювалась широка мережа виховних закладів для дітей. Тривали пошуки змісту виховання дошкільників. Одним із напрямків виховання, який набув надзвичайного значення та популярності в досліджуваній період – політехнічне виховання.

Метою нашого дослідження є висвітлити завдання та проблеми розвитку політехнічного виховання як галузі трудового виховання дітей дошкільного віку 30-х років ХХ століття,

окреслити його вплив на формування теорії трудового виховання в Україні та з'ясувати вплив на розвиток особистості дитини.

Виклад основного матеріалу. Дошкільне виховання в досліджуваній період було першою ланкою в загальній системі соціального виховання, і мало на меті виховати нову гідну зміну борців за соціалізм та органічно пов'язуватись з усім соціальним будівництвом [10]. Директива ЦК ВКП(б) про залучення мільйонів жінок до виробництва (понад 800 тис.) могла бути успішно виконана лише за умови розгортання мережі дошкільних закладів. Перші зрушення в дошкільній галузі УРСР відбулися влітку 1930 року, коли по всій Україні за керівництвом спеціальної комісії президії ВУЦВК було проведено “дошкільний похід”. Весною та влітку 1930 року було розгорнуто 2800 літніх майданів, що охопили близько 160 тис. дітей у районах масової колективізації. З цієї мережі майже 1000 закладів (50 тис. дітей) восени 1930 року були реорганізовані у стаціонарні заклади. По селах на кінець 1929 року було всього 14 дитсадків, а з початку 1931 налічувалось біля 600 закладів.